

PHÁT HUY GIÁ TRỊ CỦA LỄ HỘI NGHINH ÔNG VÀM LÁNG

THS. VÕ VĂN SƠN*
HỒ THỊ DIỄM HÀ*

GẮN VỚI PHÁT TRIỂN DU LỊCH

Đặc sắc Lễ hội Nghinh Ông ở Vàm Láng

Trong tâm thức ngư dân Việt Nam, cá ông hay cá voi là loài sinh vật biển hiền lành, thân thiện và hay giúp đỡ người đi biển vượt qua sóng to gió lớn. “Nghinh Ông” là lễ hội văn hóa tâm linh của người dân vùng biển nhằm tôn vinh tục thờ cúng cá ông.

Theo dân gian truyền miệng, đức tin của những người con xứ biển luôn hướng về hai hình tượng tâm linh lớn nhất là Mẹ Quan Âm Nam Hải và Đức Ngài Cá Ông. Dù là ngư dân kéo lưới thả chài ở đâu đi chăng nữa, ai cũng tâm niệm khi đi biển gặp sóng to gió lớn, nếu cầu xin Đức Ngài hiển linh thì Đức Ngài sẽ hiện lên trong xác của một cá voi khổng lồ hộ tống tàu bè cập bến an toàn. Chính vì sự lưu truyền đó mà cá ông hay cá voi là một linh vật, một vị thần phù trợ hết sức linh thiêng đối với người đi biển. Mỗi khi cá ông gặp nạn, xác trôi dạt vào bờ đều được những ngư dân tổ chức an táng thật trang trọng và tổ chức thờ cúng. Từ truyền miệng, niềm tin này lớn dần và trở thành tín ngưỡng phổ biến của ngư dân.

Tại Tiền Giang, Lễ hội Nghinh Ông được tổ chức tại Lăng Ông Nam Hải thuộc khu phố Lăng 2, xã Vàm Láng, huyện Gò Công Đông. Lễ hội diễn ra trong suốt 3 ngày 9, 10 và 11 tháng 3 (âm lịch) hằng năm nhằm cầu mong cho biển lặng, gió hòa, ngư dân may mắn làm ăn phát đạt, an khang. Vào ngày này, nhân dân trong vùng và du khách tham gia lễ hội rất đông. Theo các bậc cao niên, Lễ hội Nghinh Ông còn gắn liền với truyền thuyết của việc vua Gia Long ban sắc phong cho cá ông. Người dân địa phương còn tương truyền rằng, Vàm Láng là nơi chúa Nguyễn Ánh và đoàn tùy tùng xưa từng lâm nạn trên biển, được cá ông hộ tống, đưa vào bờ. Vì thế khi lên ngôi, vua Gia Long sắc phong cho loài cá ông chức “Nam Hải Đại Tướng quân”. Hiện nay, sắc thần còn được thờ một cách tôn kính tại đình làng Kiểng Phước (huyện Gò Công Đông). Tại khu phố Lăng 2 của thị trấn Vàm Láng vẫn còn tồn tại “Lăng Ông Nam Hải”, được xây dựng vào năm 1922 cùng bộ hài cốt của cá ông.

Hơn 100 năm qua, chính quyền và ngư dân thị trấn Vàm Láng đều tổ chức Lễ hội Nghinh Ông rất trang trọng với lễ rước và lễ tế truyền thống. Điểm nhấn của lễ hội là ngày chính lễ vào ngày 10/3 (âm lịch), các vị kỳ lão sẽ tổ chức lễ rước trên biển. Sáng sớm, đoàn rước (với hàng chục ghe có trang trí cờ hoa rực rỡ và đầy đủ các đồ tế lễ) xuất phát từ rạch Vàm Láng chạy ra sông Soài Rạp và tiến ra biển để tiến hành lễ cúng tế. Đoàn đi chừng 8km thì làm thủ tục rước Ông (tức Nghinh Ông) và chờ Ông lên “vọi”. Theo quan niệm của cư dân vùng

Ở VÙNG BIỂN VÀM LÁNG (HUYỆN GÒ CÔNG ĐÔNG) CỦA TỈNH TIỀN GIANG, HÀNG NĂM VÀO NGÀY 9, 10 VÀ 11 THÁNG 3 (ÂM LỊCH), NGƯ DÂN KHẮP NƠI TẬP TRUNG VỀ TỔ CHỨC LỄ HỘI NGHINH ÔNG VỚI NHIỀU NÉT VĂN HÓA ĐẶC SẮC. NGÀY NAY, LỄ HỘI NÀY CÒN GÓP PHẦN PHÁT TRIỂN KINH TẾ, VĂN HÓA VÀ XÃ HỘI CỦA ĐỊA PHƯƠNG.

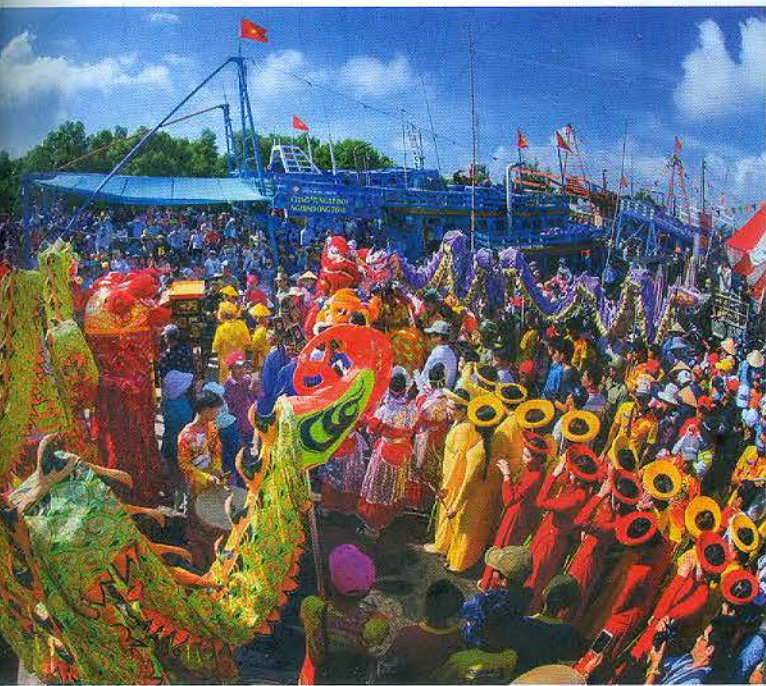

Lễ hội Nghinh Ông Vàm Láng diễn ra nhằm cầu mong mưa thuận, gió hòa. Ảnh: Nguyễn Xuân Hương

biển, năm nào gặp Ông lên vọi thì năm ấy được mùa. Nếu chưa gặp Ông lên vọi thì chờ một chú cá lớn nào đó lên vọi để hình dung về “Ông”. Và như thế cũng dâng tràn niềm lạc quan về một năm đánh cá đại thắng...

Nghinh lễ cử hành xong, đoàn rước trở về Lăng Ông Nam Hải cạnh rạch Vàm Láng. Chiếc ghe có long đình nổi trống, đi vào các bến để chúc các đội tàu gặp mọi sự tốt lành. Hai bên bờ rạch, các chủ ghe đều treo cờ, kết hoa và trang trí đèn giấy đủ màu sắc. Trên bờ, nhà nhà đều đặt bàn hương án ngoài trời, với đầy đủ hương hoa, lễ vật, khói nhang nghi ngút. Khi ghe chở vị hương chức và các lễ sinh vào rạch Vàm Láng, mỗi ghe, mỗi nhà hai bên bờ rạch đồng loạt vỗ tay liên tiếp không ngừng, cho tới khi ghe cập bến trước Lăng Ông Nam Hải mới dứt. Trên bờ lại có sẵn một đội lân nghênh đón. Người ta long trọng khiêng lư hương từ dưới ghe lên bờ vào lăng để làm lễ an vị, trong sự chào đón hoan hỉ của hàng ngàn người.

Tiếp sau phần lễ là phần hội được tổ chức một cách tưng bừng, náo nhiệt. Hàng ngàn lượt du khách và người dân trong, ngoài tỉnh tham quan, cúng lễ, với nhiều hoạt động văn hóa nghệ thuật đặc sắc. Trong

Lễ hội Nghinh Ông Vàm Láng mang nhiều nét văn hóa. Ảnh: Đào Hữu Nghĩa

những ngày lễ hội, các chủ ghe tàu đánh bắt gần vùng biển này đều cập vào cảng Vàm Láng để cúng Ông. Người địa phương và vùng phụ cận cũng hội tụ về đây thăm viếng và vui chơi lễ rất đông. Hàng trăm tàu, ghe neo đậu trước Lăng Ông Nam Hải. Du khách đến lễ hội còn được thưởng thức vô số các món ẩm thực đậm đà miền biển.

Bảo tồn và phát huy giá trị Lễ hội Nghinh Ông ở Vàm Láng

Lễ hội Nghinh Ông ở Vàm Láng có vị trí quan trọng trong đời sống của người dân, là sinh hoạt văn hóa dân gian không thể thiếu của cộng đồng. Lễ hội này còn góp phần phát triển kinh tế, văn hóa và xã hội của địa phương. Bằng nhiều phương pháp tiếp cận, chúng tôi đề xuất một số giải pháp bảo tồn và khai thác các giá trị văn hóa của Lễ hội Nghinh Ông trở thành sản phẩm du lịch đặc trưng của địa phương trong thời kỳ hội nhập như sau:

Thứ nhất, đẩy mạnh công tác tuyên truyền, quảng bá hình ảnh và nâng cao nhận thức của xã hội về lễ hội, đặc biệt là với người dân thị trấn Vàm Láng, về giá trị văn hóa của Lễ hội Nghinh Ông trong phát triển du lịch. Đồng thời, hướng dẫn, tập huấn người dân kiến thức, kỹ năng làm du lịch văn hóa, tạo sinh kế cho người dân từ hoạt động du lịch tại địa phương.

Thứ hai, quan tâm trùng tu, tôn tạo di tích lịch sử - văn hóa Lăng Ông Nam Hải và khảo sát vai trò của Lễ hội Nghinh Ông đối với đời sống của nhân thị trấn Vàm Láng nói riêng và vùng Gò Công nói chung, nhằm có những giải pháp đề xuất với các ngành chức năng bảo tồn và khai thác các giá trị văn hóa truyền thống của Lễ hội Nghinh Ông, gắn với các điểm du lịch lâu dài.

Thứ ba, nghiên cứu ban hành các chính sách để hỗ trợ việc bảo tồn, phát triển lễ hội của tỉnh; rà soát các hạng mục thu hút đầu tư du lịch của địa phương; thực hiện tốt các ý kiến chỉ đạo của lãnh đạo của địa

phương trong việc bảo tồn và khai thác các giá trị văn hóa của Lễ hội Nghinh Ông, tạo điểm nhấn thu hút khách du lịch đến Gò Công.

Thứ tư, xây dựng Lễ hội Nghinh Ông thành sản phẩm du lịch đặc trưng, gắn với đời sống của ngư dân, tạo sinh kế cho người dân; đặc biệt quan tâm cảnh quan môi trường, vệ sinh an toàn thực phẩm; bảo đảm an toàn, an ninh trật tự và quản lý giá cả; nâng cao thái độ ứng xử văn minh, mến khách cho người dân và du khách; xây dựng môi trường du lịch an toàn và thân thiện, chất lượng để thu hút khách đến Gò Công ngày càng nhiều hơn; tăng cường công tác tuyên truyền, quảng bá trước khi tổ chức lễ hội cho nhân dân biết, tạo thuận lợi cho các công ty lữ hành xây dựng kế hoạch chào bán tour cho du khách.

Thứ năm, tăng cường theo dõi, kiểm tra hệ thống hạ tầng giao thông đường bộ trên địa bàn huyện Gò Công Đông để kịp thời thực hiện công tác duy tu, sửa chữa những nơi hư hỏng. Đồng thời, phối hợp với các đơn vị chức năng thường xuyên rà soát, đánh giá các hạng mục công trình Lăng Ông Nam Hải; tăng cường kiểm tra, thanh tra các trường hợp vi phạm pháp luật trong lễ hội. Đồng thời, ngăn chặn kịp thời các hành vi xâm hại văn hóa của du khách, tránh ảnh hưởng đến môi trường văn hóa, du lịch.

Thứ sáu, quan tâm các khâu như bố trí ghe, tàu và xe rước Ông, các thành viên tham dự lễ hội, đội ngũ tình nguyện viên... đảm bảo đúng phong tục; triển khai đồng bộ nhiều giải pháp đảm bảo an toàn tuyệt đối cho các tàu, ghe ra biển nghinh Ông; đảm bảo an ninh trật tự, an toàn cháy nổ, an toàn giao thông cả đường bộ lẫn đường thủy; thường xuyên kiểm tra việc niêm yết giá, không chèo kéo khách, không ép giá của các cơ sở kinh doanh, dịch vụ phục vụ lễ hội; đồng thời kiểm tra, đảm bảo an toàn vệ sinh thực phẩm đối với các dịch vụ ăn uống trong suốt thời gian diễn ra lễ hội.

Thứ bảy, nâng cấp quy mô và hoàn thiện hồ sơ trình Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch công nhận Lễ hội Nghinh Ông của Vàm Láng trở thành Di sản Văn hóa phi vật thể cấp quốc gia để khai thác gắn phục vụ du lịch; tăng cường đầu tư cơ sở vật chất, tổ chức các hoạt động vui chơi, giải trí mang tính đặc trưng ngành nghề vùng biển; tổ chức nhiều hội thảo, tọa đàm về “Bảo tồn phát huy giá trị di sản Lễ hội Nghinh Ông của Vàm Láng trong phát triển du lịch”...

Bảo tồn và khai thác các giá trị văn hóa của Lễ hội Nghinh Ông ở Vàm Láng trở thành sản phẩm du lịch đặc trưng của vùng biển Gò Công sẽ thúc đẩy sự phát triển của du lịch địa phương; góp phần thực hiện thắng lợi Nghị quyết số 11-NQ/TU ngày 05/4/2017 của Tỉnh ủy Tiền Giang về phát triển du lịch tỉnh Tiền Giang đến năm 2020 và định hướng đến năm 2030. ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Lê Kinh Nam (2018), “Lễ hội Nghinh Ông nét văn hóa đặc sắc ở Bà Rịa – Vũng Tàu”, Kỷ yếu hội thảo quốc tế: Triết lý nhân sinh của người dân Nam Bộ, Phần 2: Văn hóa tổ chức đời sống, Trường Đại học An Giang.
2. Ngô Đức Thịnh (chủ biên) (2000), Văn hóa dân gian làng ven biển, Nxb. Văn hóa Dân tộc, Hà Nội.
3. Ủy ban Nhân dân Tiền Giang (2018), Quyết định số 2010/QĐ-UBND ngày 25 tháng 7 năm 2018 của Ủy ban Nhân dân Tiền Giang về việc Quy định quản lý di tích lịch sử - văn hóa và danh lam thắng cảnh trên địa bàn tỉnh Tiền Giang...

*Trường Đại học Tiền Giang